

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lucie Čížová
Omezení volebního práva
Bakalářská práce

Olomouc 2020

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Omezení volebního práva vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

Ve Valašských Kloboukách

dne 30.4. 2020

.....

podpis

Obsah

ÚVOD	4
1. VOLEBNÍ PRÁVO	6
1.1 Definice	6
1.2. Principy volebního práva	7
1.2.1. Všeobecnost	7
1.2.2. Rovnost:	9
1.2.3. Přímost:	11
1.2.4. Tajné hlasování:	12
1.2.5. Zásady poměrného zastoupení a většinového systému:	14
1.2.6. Svobodné (skutečné) volby:	15
1.3. Právní úprava vnitrostátní:	16
1.4. Právní úprava mezinárodní:	17
1.5. Unijní úprava:	20
2. OMEZENÍ VOLEBNÍHO PRÁVA:	22
2.1. Zbavení způsobilosti k právním úkonům:	22
2.2. Omezení svéprávnosti:	23
3. DALŠÍ MOŽNÉ PŘÍPADY OMEZENÍ VOLEBNÍHO PRÁVA:	27
3.1. Věková hranice pro aktivní volební právo České republiky:	27
3.2. Omezení volitelnosti státních úředníků a policistů:	29
3.2.1. Ahmed a ostatní proti Spojenému království:	29
3.2.2. Rekvényi proti Maďarsku-omezení pasivního volebního práva policistů:	30
3.3. Volební právo vězňů:	31
ZÁVĚR	34
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	36
Monografie:	36
Právní předpisy:	37
Judikatura:	39
Internetové stránky:	40
ABSTRAKT A SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	41

Úvod

Volební právo představuje jedno ze základních práv, které je nepostradatelné k fungování každého demokratického státu či společnosti. Je založeno na principu všeobecnosti, rovnosti, přímosti, tajnosti hlasování, svobodné volby a zásady poměrného zastoupení a většinového systému. Umožňuje každé osobě se podílet přímo či nepřímo prostřednictvím volených zástupců vlády ve své zemi. Tuto možnost lze uplatňovat v pravidelně se konajících volbách, kde voliči vyjadřují svůj svobodný názor. V případě, že by tomu tak nebylo, jsou volby i samotné volební právo zcela zbytečné.

Nositelem volebního práva je každá osoba v případě, že dovrší určité věkové hranice, tato hranice je však odlišná pro aktivní a pasivní volební právo v rámci jednotlivých druhů voleb. Což znamená, že osoba může realizovat svou volbu, ale nemůže být tzv. volena.

Existují však případy, kdy osoba splňuje zákonem stanovené podmínky, je nositelem volebního práva, ale toto své právo nemůže vykonávat v pravidelně se konajících volbách. Otázkou zůstává, zda je toto omezení možné? Případně za jakých podmínek?

Cílem mé práce je poukázat na fakt, že výkon tohoto práva, které je nezbytné pro fungování každého demokratického státu nebo společnosti, a které většina z nás považuje za samozřejmé, není umožněn všem osobám, i když tímto právem disponují. S tímto jevem se setkáváme napříč mnoha státy. Práce umožňuje čtenáři seznámit se s jednotlivými situacemi, kdy osobám nebylo umožněno své právo realizovat. Za pomoci judikatury se snaží reflektovat jednotlivé konkrétní případy, které napomáhají v seznámení se s daným problémem.

Významnými zdroji k vytvoření mé práce jsou volební zákony, mezinárodní smlouvy zakotvující volební právo, ustanovení Ústavy a Listiny základních práv a svobod, které se zabývají volebním právem a v návaznosti na ně jednotlivé komentáře těchto zdrojů. Významným zdrojem jsou i rozsudky Evropského soudu pro lidská práva, stanovisko Nejvyššího soudu a nálezy Ústavního soudu. Nelze opomenout knižní publikace, které se zabývají volebním právem, jeho principy, prameny, soudním přezkumem voleb.

Tématem první kapitoly je vymezení pojmu volebního práva a jeho následné dělení a podmínky jeho aktivní a pasivní realizace, následuje rozbor každého ze šesti principů, na kterých je volební právo založeno. Další část je věnována právní úpravě. Ta je rozdělena podle původu pramenů na vnitrostátní, mezinárodní a unijní.

Druhá kapitola se zabývá již samotným omezením volebního práva. Seznamuje čtenáře se zbavením způsobilosti k právním úkonům a pojmem, který ho nahradil a je v současné době

používán, což je omezení svéprávnosti. V rámci této kapitoly je kriticky rozebráno přijaté stanovisko Nejvyššího soudu, dle kterého je soud oprávněn v rámci omezení svéprávnosti, omezit posuzovanou osobu k výkonu volebního práva. Pokud se tak stane musí to být výslovně uvedeno v rozhodnutí soudu, ze kterého musí být také jasné, že se omezením zabýval.

Následující část popisuje další ne tak známe případy, u kterých by se mohlo zdát, že s omezením volebního práva nemají nic společného. Opak je však pravdou. Většina je považuje za naprosto bezproblémové a nespátřují, že by se mohlo i v těchto případech jednat o omezení volebního práva.

1. Volební právo

1.1 Definice

Volební právo můžeme označit, jako jedno ze práv každého občana, které je nezbytné pro fungování demokratické společnosti. Lze u něj jako u jiných oblastí práva rozlišit dva základní aspekty – objektivnost a subjektivnost. Existuje mnoho definic, které tyto aspekty charakterizují například, že „objektivní volební právo je soubor všech právních předpisů upravující proces voleb a subjektivní, že je souhrn oprávnění vyplývajících z práva objektivního.“¹ Další definice se částečně liší. Objektivní podoba obsahuje normy a pravidla pro procedurální průběh voleb. Slouží tedy lidu jako nástroj politického projevu vůle občanů týkající se obsazování veřejných funkcí. Subjektivní podoba spočívá v právu „volit“ a „být volen“. Americký Nejvyšší soud velmi vhodně popsal význam subjektivního volebního práva v rozsudku Nejvyššího soudu *Wesberry vs. Saunders*.² „Není ve svobodné zemi zásadnějšího práva než práva vybrat si ve volbách ty, kdo budou psát zákony, podle nichž, coby dobří občané, musejí žít. Ostatní práva, včetně těch nejzásadnějších, jsou iluzorní, pokud je právo na volby v ohrožení.“³

Další dělení je na aktivní a pasivní právo. Tedy „právo volit“ a „být volen“. Aktivní povaha subjektivního volebního („právo volit“) je vymezena v usnesení Ústavního soudu ze dne 19.10. 2004 sp. zn. II. ÚS 540/02: „Volební právo garantované čl. 21 Listiny je jedním z prostředků zajišťujících aktivní status jednotlivce při konstituování veřejné moci. Jedná se o právo, které garantuje jednotlivci účast na politickém a veřejném životě, jinými slovy, umožňuje aktivní participaci jednotlivce na utváření a existenci veřejné moci.“⁴

Pasivní volební právo znamená možnost být volen. Náleží všem osobám, které už disponují aktivním volebním právem. Hranice možnosti „být volen“ se v České republice liší od aktivního volebního práva, a také podle jednotlivých druhů demokratických voleb. Pro volby do Poslanecké sněmovny je věková hranice stanovena na 21 let a do Senátu je 40 let.

Velmi důležité pro volební právo jsou jeho principy. Jejich počet není jednotný. Například Jan Filip ve své monografii o základních otázkách voleb z roku 1992 uvádí pět ústavních principů, Jan Wintr zmiňuje čtyři principy, což je všeobecnost, rovnost, přímost a

¹ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 418 s.

² Rozsudek Nejvyššího soudu USA *Wesberry vs. Saunders* ze dne 17.2.1964, 367 US 1, 17 (1964)

³ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 417 s.

⁴ Tamtéž

rovnost voleb, tajné hlasování jako principy neuvádí. Věra Jirásková ve své učebnici ústavního práva definuje jako principy volebního práva: všeobecnost, rovnost, přímota a tajné hlasování.

Já však budu vycházet z knihy Marka Antoše, který uvádí 6 principů volebního práva:

- a) „*Všeobecnost volebního práva (čl. 21 Listiny, čl. 18 a 102 Ústavy, čl. 25 MPOPP, čl. 21 Všeobecné deklarace LP a podle výkladu ESLP i čl. P1-3);*
- b) *Rovnost volebního práva (čl. 21 Listiny, čl. 18 a 102 Ústavy, čl. 25 MPOPP, čl. 21 Všeobecné deklarace LP);*
- c) *Přímota volebního práva (čl. 18 a 102 Ústavy);*
- d) *Tajné hlasování (čl. 21 Listiny, čl. 18 a 102 Ústavy, čl. 25 MPOPP, čl. 21 Všeobecné deklarace LP, čl. P1-3);*
- e) *Zásady poměrného zastoupení a většinový systém (pouze ve vztahu k Parlamentu – čl. 18 Ústavy);*
- f) *Svobodné volby (čl. 21 Listiny, čl. 25 MPOPP, čl. 21 Všeobecné deklarace LP, čl. P1-3).“⁵*

1.2. Principy volebního práva

1.2.1. Všeobecnost

Milníkem pro tento princip byl konec 18. století, kdy ve Francii byly svolány generální stavy. Třetí stav byl volen ve všeobecných volbách, které byly ale nepřímé a také neveřejné. Bylo to Švýcarsko, které získalo prvenství v nepřetržitě trvajícím principu všeobecnosti. V českých zemích bylo použito v roce 1896 při volbách do Říšské rady v 5. kurii, nejednalo se ale o právo rovné. 20. století je považováno za dobu, ve které došlo k upevnění tohoto principu. Přispělo tomu i jeho zakotvení do Všeobecné deklarace LP v roce 1948.⁶

Problémem je to, že definice obsahu tohoto principu není jednotná. Protože například politolog Michal Klíma uvádí, „*že každý člověk má právo volit a tím se nepřímo podílet na politickém řízení společnosti.*“⁷ Zatímco Jan Filip má odlišnou definici: „*zákaz bezdůvodného vyloučení jednotlivých občanů nebo jejich skupin z účasti na svobodné volbě jejich zástupců.*“⁸

V současné době tento princip nepřipouští, některá omezení, která byla praktikována v minulosti jako jsou majetkové cenzy, které neumožňovaly volit méně majetným osobám. U volebního práva v České republice se můžeme setkat se třemi cenzy. Jedná se o občanství, věk

⁵ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplňeno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 18 s.

⁶ Tamtéž 22-23 s.

⁷ Klíma, M.; *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix, 1998, str. 186

⁸ Filip, J.; *Základní otázky volebního práva v ČSFR*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, str. 106

a trvalý pobyt, ten se uplatňuje pouze u voleb do zastupitelstev obcí a krajů. V případě, že by osoba nedisponovala některým z těchto aspektů, pak můžeme s určitostí prohlásit, že volební právo nemá.⁹

Státní občanství je jedním z předpokladů možnosti volit, což je patrné i z mezinárodních dokumentů o ochraně lidských práv. Jedná se však i o českou právní úpravu, kde v čl. 21 odst. 1 Listiny je uvedeno, že občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo pomocí svých volených zástupců. Také v čl. 18 odst. 3 Ústavy¹⁰ se hovoří o tom, že do obou komor Parlamentu může volit každý občan, který dosáhl 18 let věku. V některých státech však není volební právo omezeno pouze na občany. Ve Spojeném království je umožněno v místních, regionálních a evropských volbách volit všem osobám, které jsou občany Evropské unie a Commonwealthu, ale musí tam mít trvalý pobyt.¹¹

Věkový cenzus je v České republice pro aktivní volební právo stejný u všech typů voleb a to 18 let. U pasivního volebního práva jsou jednotlivé hranice odlišné 21 let ve volbách do Poslanecké sněmovny a Evropského parlamentu, 18 let do zastupitelstev obcí a krajů a 40 let do Senátu. Věková hranice není přímo zakotvena v Listině jako cenzus státního občanství, který vyplývá z čl. 21 odst. 1. Například u voleb do Parlamentu ČR je uvedeno v Ústavě v čl. 18 a 19, že občan má toto právo, až dosáhne určité věkové hranice. Pro volby do zastupitelstev obcí a krajů a do Evropského parlamentu toto ústavní ustanovení zcela postrádáme.

Věková hranice je v České republice zcela v souladu s mezinárodními standarty. Kodex správných postupů ve volebních záležitostech tvrdí, že věková hranice nabytí aktivního volebního práva má být totožná jako hranice pro nabytí zletilosti. Pasivním volebním právem by měl dle Kodexu člověk disponovat ve stejném věku jako aktivním. Existují však názory, že volební právo má být právem pro všechny občany bez rozdílu věku. Což by bylo velmi problematické například u dětí, zda by byly schopné porozumět smyslu a významu samotných voleb. Ve světě však existují státy, které věkovou hranici z 18 let snížily. V Iránu je tato hranice 15 let, což je nejnižší na světě.¹²

Mohlo by se zdát, že censy a překážky volebního práva jsou totéž, ale není tomu tak. V případě že osoba nesplní podmínky censu, tak volebním právem vůbec nedisponuje, tzn. dané

⁹ Např. § 1 odst. 7 Zákona č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ „Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.“ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 24 s.

¹² ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 27 s.

právo nemá. Naproti tomu překážka pouze osobě dočasně omezuje právo vykonávat, protože se předpokládá, že důvody pro existenci překážky u daného voliče pominou. Překážky volebního práva vycházejí z čl. 21 odst. 3 Listiny a volební zákony je dále specifikují. Jednotlivé překážky se u různých voleb liší například u voleb do Parlamentu ČR jsou to „zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu,¹³ omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva“¹⁴, stejné překážky jsou i pro volby do Evropského parlamentu. Rozdílné překážky jsou u voleb do zastupitelstev obcí a krajů, kde kromě dvou výše zmíněných překážek zákon obsahuje další dvě, kterými jsou „zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody a výkon služby vojáka z povolání v zahraničí nebo výkon služby vojáka v záloze v zahraničí.“¹⁵

Před přijetím zákona o branné povinnosti a jejím zajišťování a zákona o zrušení civilní služby a o změně a zrušení některých souvisejících zákonů, byla jednou z překážek také výkon vojenské základní nebo náhradní služby. Co se týká výkonu služby vojáka z povolání v zahraničí nebo výkon služby vojáka v záloze v zahraničí, je možné tuto překážku považovat za diskriminační, pokud se voják nachází na zahraniční misi, tak je zcela jasné, že nemůže realizovat své volební právo.¹⁶

Na rozdíl od voleb do Parlamentu ČR a Evropského parlamentu se voleb do zastupitelstev obcí a krajů nemohou účastnit osoby omezené na osobní svobodě z důvodu výkonu trestu odnětí svobody. V česku se právem vězňů nejvíce zabývali Marek Antoš a Jakub Drápal.¹⁷ Dle jejich názoru sice vězni mohou volit do Parlamentu ČR i Evropského parlamentu, ale tyto volby jim komplikuje fakt, že mnoho z nich nemá platný občanský průkaz v době výkonu trestu odnětí svobody a v důsledku toho se voleb zúčastnit nemohou. V současné době se státy snaží, aby vězni byli ve volebním právu omezováni co nejméně. Tomuto problému se budu ještě věnovat podrobněji v jedné z kapitol mé práce.

1.2.2. Rovnost:

Vztah mezi tímto principem a principem všeobecnosti je velmi úzký, protože všeobecnost definuje, kdo se voleb účastní. Rovnost udává míru a význam této účasti. Uplatňuje se u aktivního i pasivního volebního práva. U aktivního práva znamená, že jeden člověk má

¹³ § 5 odst. 2 písm. b) a § 9 odst. 4 písm. a) Zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění zákona ČNR č. 548/1991 Sb.

¹⁴ § 55 až 65 Zákona č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ Zákon č. 152/1994 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev v obcích, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 130/2000 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev krajů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 29 s.

¹⁷ ANTOŠ M., DRÁPAL, J. Volební právo vězňů: zelená je teorie, šedý je strom života, *Trestně právní revue*, 2012, č. 10, s. 224

pouze jeden hlas (one man-one vote) a také, že hlas každého voliče má úplně stejnou váhu (one vote-one value).¹⁸

Velmi vhodně je princip rovnosti u aktivního volebního práva popsán v nálezu ÚS: „Princip rovnosti volebního práva lze posuzovat ze dvou základních hledisek. První hledisko spočívá ve srovnání početní váhy jednotlivých hlasů. Posuzuje se váha jednotlivých hlasů při sčítání a ve výsledku hlasování. Rovnost volebního práva vyžaduje, aby při sčítání všechny hlasy platily stejně, tj. měly stejnou početní váhu (kvantitativní rovnost) a stejnou závažnost, a aby sčítání umožnilo přesnou početní diferenciaci voličského sboru, tj. přesnou početní "identifikaci" podpory voličů jednotlivým kandidátním listinám. Druhý aspekt rovnosti volebního práva zachycuje rovnost hlasů z hlediska demokratického principu tj. z hlediska nároku hlasů odevzdaných pro různé kandidátní listiny, na takovou míru volebního úspěchu, která je přiměřená početním hodnotám, jichž tyto listiny ve volbách dosáhly. Jde tudíž o nárok na takové hodnocení výsledku hlasování, které je založeno na rovném přístupu k posouzení nároku kandidujících stran na úspěch a tím nároku na proporcionalní, tj. poměru odevzdaných hlasů odpovídající, počet mandátů.“¹⁹

U pasivního volebního práva tento princip spočívá v rovnosti všech kandidujících stran ve volbách před zákonem a volebními orgány. V současné době je také vedena diskuse o rovnosti v rámci pohlaví na jednotlivých kandidátních listinách. Existují názory, že by toto rovnoměrné zastoupení mělo být zabezpečeno pomocí kvót. U pasivního volebního práva je rovnost svázána s politickou a ideologickou neutralitou státu, co znamená, že státní orgány nezasahují do politického boje a nepreferují, nebo nediskriminují politické strany. Pokud by tato situace nastala, porušila by se politická pluralita a svobodná soutěž politických stran.²⁰

Mohlo by se zdát, že rovnost u aktivního a pasivního volebního práva lze považovat za dva oddělené pojmy, není tomu tak. Mají mezi sebou velmi úzký vztah. Typickým příkladem je situace, kdy opatření znevýhodňuje politickou stranu i voliče této strany. Takovým opatřením je určení velikosti volebních krajů v krajích s malým počtem voličů. Čímž dojde ke zvýšení hranice pro malé strany.²¹

V souladu s principem nemusí být také snaha o pozitivní diskriminaci, vyvolanou stanovením nestejných volebních obvodů, kdy váha hlasů je odlišná. Nerovnost může nastat i

¹⁸ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 31 s.

¹⁹ Nález ÚS ze dne 2.4. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 25/96

²⁰ Čl. 5 Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
čl. 22 Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²¹ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 478 s.

v procesu registrace. V usnesení²² námitka uvádí, že nezákonná není nerovnost, kterou je to, že nezávislý kandidát je povinen při volbách do Senátu podle § 61 odst. 2 písm. d) zákona o volbách do Parlamentu ČR ke své přihlášce připojit petici, která obsahuje podpis minimálně tisíce oprávněných voličů z volebního obvodu, kde kandiduje. Musí uvést jméno, příjmení, rodné číslo a místo trvalého pobytu. Politické strany a hnutí tuto povinnost vykonávat nemusejí.

1.2.3. Přímost:

Pokud hovoříme o tomto principu a jeho zakotvení můžeme být překvapeni nad tím, že se nevyskytuje v některých velmi zásadních pramenech volebního práva. Čl. 21 odst. 3 Listiny zcela postrádá tento pojem. Volební právo je dle Listiny pouze všeobecné, rovné a vykonávané tajným hlasováním. V Ústavě je tento princip obsažen nesčetněkrát.

Podstatou je, aby volič odevzdal svůj hlas bez zprostředkovatele. Volil tedy kandidáta, kterého si sám vybral. Není to však nezbytné pro svobodné volby. Například v prezidentských volbách v USA jsou orgány ustavovány i pomocí nepřímých voleb. V tomto případě osoby pouze vyberou prostředníky, kteří dále provedou samotný akt volby.²³

Tím zásadním je však u principu přímosti to, aby voliči měli bezprostřední vliv na tom, z jakých osob se budou skládat volební orgány. Kvůli tomu musí volbu provést každý volič sám osobně. Pokud nahlédneme do českých volebních zákonů, zjistíme, že tento požadavek se nachází ve všech.

Velmi zajímavým je nálezný ÚS, kterým zamítl ústavní stížnost Demokratické unie, která poukazovala na způsob, jakým bylo v parlamentních volbách v roce 1996 obsazeno 12 poslaneckých mandátů v druhém skrutiniu. V podstatě šlo o to, že politická strana požadovala zrušení § 49,50 a 51 zákona č. 247/1995 Sb., §200n zákona č. 99/1963 Sb. a její ústavní stížnost směřovala proti usnesení Ústřední volební komise ze dne 3.6. 1996, kterým došlo ke schválení zápisu o zpracování výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, a proti usnesení Nejvyššího soudu ČR, kterým soud zamítl stížnost o vydání osvědčení o zvolení poslancem, podanou stěžovatelem proti 12 poslancům Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, kteří získali mandát v tzv. druhém skrutiniu.

Ústavní soud v tomto případě odkazuje na to, co má princip přímých voleb zajistit. *„Princip přímých voleb má zajistit bezprostřední vztah mezi hlasováním voliče a výsledným obsazením mandátu, vztah, z něhož je vyloučena následná instance, která by poslance vybírala*

²² Usnesení ze dne 2.12.2004 sp. zn. Vol 9/2004 NSS

²³ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 68 s.

podle své úvahy. Takovou instancí by mohli být např. volitelé, které voliči volí za tím účelem, aby sbor volitelů určil, kým má být volená funkce obsazena. Princip přímé volby zabezpečuje, aby okruh zvolených byl přímo a nezprostředkovaně určen těmi hlasy, které voliči ve volbách pro ně odevzdali. Proto musí být volební proces uzpůsoben tak, aby každý odevzdaný hlas mohl být přičten určitým osobám.“²⁴

Pavel Molek ve své knize *Politická práva*²⁵ nesdílí stejný názor jako ÚS, že druhé skrutinium bylo se zásadou přímosti v souladu. Dle jeho názoru o podobě kandidátní listiny pro druhé skrutinium rozhodovala volební strana, voliči se zde vůbec neúčastnili, bylo zde pouze jedno omezení a to že na ni mohli být zařazeni pouze kandidáti, kteří byli kandidováni v některém volebním kraji a nebyli zvoleni v prvním skrutiniu.²⁶

1.2.4. Tajné hlasování:

Tento princip má vztah k principu svobodných voleb. Protože zabezpečuje voliči to, aby jeho volba proběhla bez jakéhokoliv nátlaku, nebo aby byl postihován za to, jak volil. Nesouvisí s volebním právem jako celkem to znamená aktivním i pasivním. U pasivního tento princip nelze realizovat, protože by docházelo k tomu, že kandidatura by byla tajná. Povaha tohoto principu je však dvojí, ze zakotvení v české právní úpravě nehovoříme jen o právu voliče na tajné hlasování, spíše se jedná o povinnost voliče toto hlasování provádět tajně.

Vývoj tajného hlasování velmi vhodně popisuje Marek Antoš: „*Tajné hlasování se v různých obdobích používalo v antických státech, moderní volby však původně probíhaly hlasováním veřejným. V Anglii nejprve voliči odevzdávali hlasy do protokolu, po roce 1429 se hlasovalo tak, že kandidát vystoupil na tribunu, představil svůj program a poté se hlasovalo zvednutím ruky. V novodobé historii bylo tajné hlasování poprvé zavedeno ve Francii, a to již před revolucí v nepřímých volbách do generálních stavů. Voliči však-kvůli značně rozšířené negramotnosti-v prvním stupni voleb hlasovali ústně, tajně hlasovali až volitelé ve druhém stupni. Oskar Krejčí uvádí, že nejstarší tajné volby bez přerušení se datují od roku 1856, kdy byly zavedeny v Jižní Austrálii.*“²⁷

Vývoj tohoto principu a jeho postupné zavádění v českých zemích probíhalo v průběhu 19. století. Po vzniku samostatné Československé republiky, byl zakotven ve volebních a ústavních předpisech. Jeho podoba se však od současného pojetí lišila. Ve volebních

²⁴ Nález ze dne 2.4. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 25/96, bod 2

²⁵ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 498 s. Lidská práva. ISBN 978-80-7478-502-3.

²⁶ § 51 odst. 2 Zákona č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²⁷ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 72 s. ISBN 9788072017348.

předpisech, které byly přijaty mezi roky 1954-1971, byl tento princip považován spíše za možnost.²⁸ Současná podoba je zcela odlišná. Nejedná se o možnost, ale povinnost, což znamená, že volič je povinen vložit hlasovací lístek do obálky v prostoru, který je k tomu určen („za plentou“) následně po obdržení volební obálky.²⁹

Pokud by volič uskutečnil úpravu hlasovacích lístků mimo prostor, který je k tomu určený, volební komise mu neumožní hlasovat. Také není přípustné, aby se v tomto prostoru nacházela s voličem další osoba, pouze pokud volič není schopen upravit lístek sám kvůli tomu, že neumí psát nebo číst anebo pokud by trpěl tělesnou vadou. Touto osobou může být jiný volič, nesmí se však jednat o člena okrskové volební komise.³⁰

Zajímavostí je snaha o zavedení korespondenčního hlasování v České republice. Vláda tím chce zjednodušit občanům přístup k volbám. Smyslem je, že volič nehlasuje osobně ve volební místnosti, ale hlasuje v nekontrolovaném prostředí. Svůj hlas pak musí doručit příslušnému volebnímu orgánu. Přínosem by bylo určitě usnadnění výkonu volebního práva pro české občany, kteří dlouhodobě žijí v zahraničí, ti by tuto možnost přivítali. Nejednalo by se jen o krajany žijící v zahraničí, ale také o osoby ve výkonu trestu, vojáky z povolání, zdravotně postižené anebo osoby, které se nacházejí v zahraničí pouze například na služební cestě. Korespondenční hlasování není náročné ani na vybavení. Představuje také možnost, jak zvýšit volební účast. Co se týká nevýhod tak první z nich je, že není možné v tomto případě zajistit tajnost hlasování, protože to volič provádí v nekontrolovaném prostředí tzn. mimo volební místnost. Další problém je přeprava zásilky k příslušnému volebnímu orgánu. Zásilka by byla závislá na soukromoprávních subjektech.³¹

²⁸ MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 500 s. Lidská práva.

²⁹ § 19a Zákona č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ Tamtéž

³¹ Podklady pro koaliční rozhodnutí část korespondenční hlasování Ministerstva vnitra České republiky ze dne 9.4. 2019

1.2.5. Zásady poměrného zastoupení a většinového systému:

Zakotvení těchto dvou výše uvedených principů obsahuje čl. 18 Ústavy ČR.³² Dle něho se volby do Poslanecké sněmovny konají na základě zásady poměrného zastoupení a volby do Senátu podle většinového systému. Například návrh Ústavy z roku 1992 se vůbec nezaobíral volebními systémy. Až pozměňovací návrh Ústavy předložený poslancem Pavlem Hiršem obsahoval úplný popis volebních systémů. Základní dělení volebních systémů je na většinové, poměrné a smíšené. Poměrný systém bývá také často označován jako proporcionalní.

Definice většinového systému se mezi autory jen velmi málo odlišuje. Většina se shoduje na tom, že většinový systém je takový, v kterém kandidát obdrží většinu hlasů, může se jednat o absolutní nebo relativní.³³

U poměrného systému se pojetí dle různých autorů liší. Podstata je však totožná, což znamená, že vítěz získá takový počet mandátů, který odpovídá počtu hlasů, které obdržel. Existují i názory, že podíl hlasů musí odpovídat počtu získaných hlasů, ale složení daného orgánu tomu odpovídat nemusí.³⁴

Pro volby do Senátu se používá většinový volební systém, kterým je v České republice systém absolutní většiny. Jeho podstatou je, že kandidát musí získat nadpoloviční většinu, což je polovina plus jeden hlas. Pokud by se tak nestalo, musí se konat druhé kolo, kde se o hlasy ucházejí pouze dva kandidáti, kteří v předchozím kole získali nejvíce hlasů. Senátorem se stane ten, kdo v druhém kole obdrží více hlasů. Může však nastat situace, kdy by v prvním i druhém kole byl počet hlasů stejný. V tom případě rozhoduje los.³⁵

Ve světě se tento systém používá zejména pro prezidentské volby. Používanější je systém relativní většiny, který má původ ve Velké Británii. Alternativní hlasování představuje mezi většinovými systémy, málo preferovaný způsob. Používá se v Austrálii a jeho smyslem je, že volič nedává hlas určitému kandidátovi, ale určí pořadí.³⁶

³² Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

„(1) Volby do Poslanecké sněmovny se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady poměrného zastoupení.

(2) Volby do Senátu se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady většinového systému.“

³³ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 80 s.

³⁴ Tamtéž 82 s.

³⁵ § 73 odst. 3 písm. f Zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 85 s.

U poměrného systému, který se používá pro volby do Poslanecké sněmovny je nezbytné stanovení jednotlivých hodnot, kterými jsou velikost volebního obvodu, uzavírací klauzule, počet skrutinií a volební formule. Tyto hodnoty ovlivňují volební systém.³⁷

1.2.6. Svobodné (skutečné) volby:

Tento princip můžeme považovat za nadřazený všem ostatním volebním principům. Judikatura Ústavního soudu a literatura toto pojetí jen potvrzují. Tento princip bývá některými autory zaměňován za svobodný výkon volebního práva. Nelze však pojem svobodné volby zužovat pouze na svobodný výkon volebního práva. Svobodné volby souvisí s charakterem demokratického právního státu.

V nález Ústavního soudu³⁸ se hovoří o tom, že Ústava ČR včleňuje do svého textu i určité ideje, které vyjadřují hodnoty lidské společnosti. Těmito hodnotami je také princip svobodných voleb. V případě, že volby nejsou v souladu s tímto principem nemůže hovořit o volbách, které jsou skutečné.

Zakotvení svobodných voleb se nachází v čl. 21 odst.1 Listiny. Zakotvení v Ústavě je širší a je navázáno na další ustanovení. Aby však došlo k tomu, že princip svobodných voleb bude naplněn, musí být respektována další práva a svobody. Těmito svobodami je svoboda projevu, právo na informace, právo pokojně se shromažďovat a právo svobodně se sdružovat. Jan Filip uvádí, že je nutné, aby svobodné volby splňovaly pět předpokladů:

- „a) konkurence politických programů reprezentovaných svobodně tvořenými politickými stranami a jejich kandidáty;*
- b) takové řízení voleb, které vylučuje úmyslné zvýhodnění některého z kandidujících subjektů, a to včetně kontroly a soudního přezkumu;*
- c) zajištění základních předpokladů rovnosti šancí kandidujících subjektů;*
- d) výběr nejméně ze dvou pozitivních možností (jinak nejde o volby, ale o plebiscit);*
- e) volební formule, která neznevýhodňuje nad přijatelnou míru některou volební stranu.“³⁹*

Ústavní soud za svobodné považuje také volby, v kterých lze „vstupovat se svou politickou alternativou do volebního procesu“.⁴⁰

³⁷Tamtéž 86 s.

³⁸ Nález ÚS ze dne 21. prosince 1993, sp. zn. P1. ÚS 19/93, vyhlášený pod č. 14/1994 Sb.

³⁹ Filip, J.; Základní otázky volebního práva. In: Šimíček, V.(ed): Volby v demokracii: soubor přednášek. Brno: Mezinárodní politologický ústav PF MU, 1995, str. 17.

⁴⁰ Srov. Nález ÚS ze dne 15.5.1996, sp. zn. P1. ÚS 3/96, vyhlášený pod č. 161/1996 Sb.

1.3. Právní úprava vnitrostátní:

Nejdůležitějším pramenem vnitrostátní úpravy volebního práva v České republice je bezpochyby článek 21 Listiny:

„(1) Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.

(2) Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem.

(3) Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon.

(4) Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.“⁴¹

Výše uvedený článek definuje právo, které je důležité pro každý demokratický stát. Tímto právem je právo podílet se na správě veřejných věcí veřejných. To lze realizovat přímo anebo volbou svých zástupců. Další odstavce popisují pravidelné opakování voleb, základní principy volebního práva a přístup k veřejným funkcím.

Velmi důležité je, že Listina nepřipouští omezení těchto práv, zatímco ostatní politická práva omezena být mohou. Z toho lze usoudit, že omezení není dle ústavy možné. Odstavec třetí by mohl být pochopen, jako omezení volebního práva, ale není tomu tak, jedná se pouze o stanovení podmínek na základě, kterých lze volební právo realizovat. Že tyto podmínky lze uložit, umožňuje omezení volebního práva některým občanům. Tyto osoby volební právo neztrácejí a není jim ani odebráno, pouze jsou omezeni v jeho výkonu.

Důležitost ve vztahu k volbám a volebním právu lze připisovat i dalším článkům Listiny, významný je článek 17⁴², který zaručuje svobodu projevu a právo na informace i například článek 22, dle kterého *„zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti.“⁴³*

Nejen Listina, ale i Ústava obsahuje články zabývající se volbami a tím pádem i volebním právem. Těmito ustanoveními jsou čl.1 až 6, které definují základní principy

⁴¹ Čl. 21 Usnesení č. 2/1993 Sb., *Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů*

⁴² Čl. 17 odst. 1 a 2 Usnesení č. 2/1993 Sb., *Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů*
„(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.“

⁴³ Čl. 22 Usnesení č. 2/1993 Sb., *Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů*

demokratického státu, dále články zabývající se složením, funkčním obdobím a dalšími informacemi pro volby do Parlamentu, zastupitelstev obcí a krajů a prezidenta republiky.

Největší zájem volbám věnuje článek 18,⁴⁴ který se od článku 21 Listiny liší zejména tím, že kromě principů volebního práva definuje, kdo může volit a jaké volební systémy se používají pro obě komory Parlamentu. Pro volby do Senátu se používá většinový systém, zatímco pro Poslaneckou sněmovnu je to poměrný systém.

Velmi důležitým je ústavní zákon č. 110/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů, článek 10⁴⁵ tohoto zákona umožňuje v případě nouzového stavu, válečného stavu prodloužit lhůty až o šest měsíců, ve kterých se konají volby.

Nezbytnou váhu a důležitost je nutné přikládat jednotlivým volebním zákonům. Zákon o volbách do Parlamentu⁴⁶ obsahuje zčásti totožné ustanovení jako článek 18 Ústavy, toto ustanovení však postrádá přímé zakotvení volebního práva. Dalšími jsou zákon o volbách do zastupitelstev krajů,⁴⁷ zákon o volbách do zastupitelstev obcí⁴⁸, zákon o volbách prezidenta republiky a zákon o volbách do Evropského parlamentu.

I když se jedná o zákony upravující jednotlivé druhy voleb, jejich ustanovení jsou často obdobná a tyto zákony jsou navzájem provázány. V případě, že by byly tyto zákony porušeny může dojít k prohlášení o neplatnosti voleb.

1.4. Právní úprava mezinárodní:

Velmi podobnou úpravu základních práv článku 21 Listiny nalezneme i v mezinárodních dokumentech. Záležitosti týkající se voleb byly do mezinárodních dokumentů

⁴⁴ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

„(1) Volby do Poslanecké sněmovny se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady poměrného zastoupení.

(2) Volby do Senátu se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady většinového systému.

(3) Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.“

⁴⁵ Zákon č. 110/1998 Sb., Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

„Jestliže po dobu nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu podmínky na území České republiky neumožní konat volby ve lhůtách, které jsou stanoveny pro pravidelná volební období, lze zákonem lhůty prodloužit, nejdéle však o šest měsíců.“

⁴⁶ § 1 odst. 2. Zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, ve znění pozdějších předpisů

„Do Parlamentu České republiky se volí na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním. Do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se volí podle zásad poměrného zastoupení, do Senátu Parlamentu České republiky se volí podle zásad většinového systému.“

⁴⁷ § 2 Zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů, ve znění pozdějších předpisů

„Volby do zastupitelstev krajů se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení.“

⁴⁸ § 2 Zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, ve znění pozdějších předpisů

„Volby do zastupitelstev obcí se konají na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním podle zásad poměrného zastoupení.“

zařazovány již v době první světové války. Jednalo se však spíše o mírové smlouvy, které se ještě nezabývaly přímo volebním právem. Jejich hlavním účelem bylo zajistit podíl na vládě v daném státě. Postupem času se začaly objevovat i záruky na pravidelné konání voleb.

Pro Českou republiku jsou zásadní tři mezinárodní dokumenty, kterými jsou Všeobecná deklarace lidských práv, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a její Dodatkový protokol.⁴⁹

Vůbec poprvé je výše uvedené právo zakotveno ve Všeobecné deklaraci lidských práv, která byla vyhlášena Valným shromážděním 10.12.1948. V jejím článku 21 odst.1 je popsáno právo podílet se na správě veřejných věcí. V dalších dvou odstavcích je dále děleno dvěma směry: jednak na nediskriminační vstoupení osob do veřejných služeb (pasivní volební právo) a ve třetím odstavci projev vůle lidu (aktivní volební právo) správně prováděnými volbami, při kterých budou dodržovány základní principy voleb. Co se týče tohoto článku, můžeme spíše konstatovat, že se jednalo pouze o zakotvení, ne o garanci subjektivního volebního práva.⁵⁰

Dle Charty OSN má Všeobecná deklarace lidských práv spíše podobu doporučení. Protože se nejedná o mezinárodní smlouvu obsahující podstatné náležitosti a neplní podmínky uvedené v článku 10 Ústavy. Díky tomu nemůže být součástí právního řádu. Všeobecná deklarace LP nebyla nikdy přijata jako závazný pramen práva, dodala normám v ní obsaženým v průběhu doby jejich přijetí (*opinio iuris*)⁵¹ a dlouhodobé následování (*usus longaevus*)⁵² povahu mezinárodního obyčeje.⁵³ To je jeden z důvodů pochybností o závažnosti, druhým je, že formulace obsažená v odstavci 3 vyvolává pocit, že autor samotné deklarace nechce zakotvit subjektivní právo na volby jako aktivní volební právo. Podobná situace nastává u odstavce druhého, kde není zaručeno pasivní volební právo, ale je zde použito jako přístupný a nejvhodnější způsob projevení vůle lidu.⁵⁴

Někteří autoři zastávají názor, že se díky své zhruba šedesátileté existenci stala součástí mezinárodního práva jako mezinárodní obyčej. K tomuto názoru přispívá i rozhodování MSD.⁵⁵

V Mezinárodním paktu o občanských a politických právech z roku 1966 je poprvé zakotveno subjektivní právo osob účastnit se voleb jako osoba, která disponuje aktivní i

⁴⁹ MOLEK, Pavel a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006, 42,43 s.

⁵⁰ Tamtéž 42-43 s.

⁵¹ Uznání ze strany státní moci a s tím spojené vymahatelnosti

⁵² Dlouhodobé užívání

⁵³ MOLEK, Pavel a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006, 43 s. poznámka pod čarou č. 11

⁵⁴ MOLEK, Pavel a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006, 43 s.

⁵⁵ ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 14 s.

pasivním volebním právem. Toto je uvedeno v jeho článku 25. V souvislosti s VDLP můžeme určitě hovořit o podobnosti.⁵⁶

Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech je na rozdíl od VDLP prisuzována právní závaznost. Nelze však zabránit porovnávání. Společným rysem může být řešení problému, jak vytvořit text, který by obecně vymezoval právo podílet se na správě veřejných věcí a přesně popisoval právo na svobodné volby. Což by umožnilo nedemokratickým i demokratickým státům prohlašovat, že plní stanovené nároky. K úpravě v MPOPP Henry J. Steiner připomíná, že jediným způsobem, jenž je článek 25 předpokládán jako způsob podílení se na správě veřejných věcí, jsou pravidelné volby, ne žádné další iniciativy občanů.⁵⁷

Co se týče Evropské úmluvy, tak z přípravných prací bylo patrné, že volební právo bude zakotveno v ní. Zástupce Velké Británie vetoval zakotvení do Úmluvy, protože se obával, že britský volební systém nebude s navrhovaným zněním souladný.⁵⁸ Kvůli komplikacím bylo znění přijato až do Protokolu číslo 1, ten byl přijat 20.3.1952.

V článku 3 Protokolu se už setkáváme s tímto právem.⁵⁹ Z jazykového výkladu ustanovení, můžeme vyvodit, že se jedná o zakotvení závazku států. Četná judikatura nás však přesvědčuje o tom, že se jedná o právo, které může jednotlivec vymáhat. V rozsudku ESLP Mathieu-Mohin a Clerfayt proti Belgii je velmi podrobně rozebrán vývoj tohoto článku.

ESLP se zabýval situací dvou přímo zvolených kandidátů v belgickém trojjazyčném království. Kandidáti byli zvoleni v obvodu Hal- Vilvorde. Stěžovatelka byla zvolena do Senátu a stěžovatel byl zvolen do Sněmovny reprezentantů. Obvod jejich zvolení spadá do vlámské jazykové oblasti, která je pod pravomocí Vlámské rady. Po realizaci ústavní reformy byla Vlámská rada tvořena členy Sněmovny reprezentantů a Senátu, kteří se přihlásili holandské jazykové skupině a složili přísahu ve vlámsčině. Oba stěžovatelé patřili k holandské jazykové oblasti, ale přísahu složili ve francouzštině. To bylo neúčinné.

Ve své stížnosti poukazovali na možnou diskriminaci, tím že bylo porušeno právo na svobodné volby. Celou věc nakonec posuzovalo plénum ESLP. To konstatovalo, že článek 3 Protokolu

⁵⁶ MOLEK, Pavel a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006, 44 s.

⁵⁷ Tamtéž 45 s.

⁵⁸ KOSAR, David. *Institucionální otázky volebního práva: Nové teritorium pro ESLP*. Jurisprudence, Praha: Wolters Kluwer, 2012, roč. 21, č. 7-8, s. 72-78.

⁵⁹ Sdělení č. 209/1992 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
„Vysoké smluvní strany se zavazují konat v rozumných intervalech svobodné volby s tajným hlasováním za podmínek, které zajistí svobodné vyjádření názorů lidu při volbě zákonodárního sboru.“

č. 1 individuální právo opravdu obsahuje, i když je formulováno jako závazek státům. Je zde prostor pro omezení státem, ale toto omezení musí být přiměřené a sledovat legitimní cíl.

ESLP posoudil stížnost a shledal, že ústavní reforma, do které patřila i situace stěžovatelů, dle níž tito francouzsky mluvící stěžovatelé, kteří žijí v bruselském obvodu podřízeném Vlámské radě, neměli možnost se účastnit rozhodování o tomto obvodu. Byla motivována snahou vytvořit systém brzd a protiváh, decentralizované samosprávně struktury, která by uklidnila vnitrobelské spory. Omezení nebylo podle ESLP nepřiměřené sledovanému cíli. ESLP nekonstatoval ani diskriminaci založenou na příslušnosti k národnostní menšině nebo jazyce.⁶⁰

1.5. Unijní úprava:

Významný vliv na volební právo v České republice mají normy práva EU, které upravují volby do Evropského parlamentu. Mohlo by se zdát, že když jsou tyto volby upraveny zákonem č. 62/2003 Sb.⁶¹ je jejich úprava úplná. Není tomu tak. Není možné neaplikovat také unijní právní úpravu, protože některé parametry jako je počet mandátů pro jednotlivé státy, je stanoven v zakládacích smlouvách.

Významným pramen obsahující úpravu subjektivního volebního práva je čl. 39 a 40 Listiny základních práv EU. Tato výše uvedená práva plynou z čl. 8 a 8a Smlouvy o EU a čl. 20 Smlouvy o fungování EU. Důležitý je také čl. 22 SFEU, ten rozšiřuje okruh nositelů aktivního i pasivního volebního práva na každého občana EU, pokud bydlí v jakémkoliv státě EU.⁶²

Ze sekundárního práva EU obsahuje úpravu volebního práva také směrnice Rady 93/109 ES ze dne 6.12. 1993, kterou se stanoví pravidla pro výkon práva volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu občanů Unie, kteří mají bydliště v některém členském státě a nejsou jeho státními příslušníky. Dle této směrnice mohou občané EU, kteří mají bydliště v některém členském státě, jehož nejsou státními příslušníky, vykonávat právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu. To stanovuje článek 1 odst.1 této směrnice. Tato směrnice byla však novelizována směrnicí Rady 2013/1 EU ze dne 20.12.2012. Díky této novele došlo k tomu, že se zlepšila informovanost států, o tom, kdo je zbaven výkonu aktivního nebo pasivního volebního práva.⁶³

⁶⁰ MOLEK, Pavel a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006, 54-55 s.

⁶¹ Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů

⁶² MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 438-439 s. Lidská práva

⁶³ MOLEK, Pavel a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006, 72 s.

V poslední řadě také zmiňme Akt o volbě zastupitelů v Evropském parlamentu ve všeobecných a přímých volbách, který je připojen k rozhodnutí 76/787/ ESUO, EHS, Euratom.⁶⁴

⁶⁴ Tamtéž 73-74 s.

2. Omezení volebního práva:

Jak již bylo uvedeno výše, volební právo je nezadatelné, nezcizitelné, nezrušitelné a nepromlčitelné. Žádná soukromá osoba ani veřejná moc nemůže nikomu toto právo odebrat. V případě veřejné moci to nelze učinit individuálním ani normativním právním aktem. Tohoto práva se nelze ani vzdát.

Cílem mé bakalářské práce je však poukázat na to, že i když je toto právo popisováno, jako univerzální a neomezené (ani na základě zákona), náležící každému občanovi bez rozdílu rasy, pohlaví, náboženského vyznání. Lze jej omezit, což je patrné z mnoha situací, které nastaly.

Toto omezení je spojováno se dvěma překážkami volebního práva. Nejprve se jednalo o zbavení způsobilosti k právním úkonům a následně omezení svéprávnosti. My se budeme věnovat oběma těmto překážkám.

2.1. Zbavení způsobilosti k právním úkonům:

Tento institut platil do 1. ledna 2014, kdy byl nahrazen omezením svéprávnosti. Týkal se všech typů voleb a vztahoval se na aktivní i pasivní volební právo. Volební zákony tento pojem nevysvětlovaly, ale odkazovaly na ustanovení § 10 a § 855 Zákona č. 40/1964 Sb.

Dle § 10 odst. 1 platí, že: *„Jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, není vůbec schopna činit právní úkony, soud ji způsobilosti k právním úkonům zbaví.“*

Tato překážka byla chápána jako logická a racionální, protože výkon volebního práva je právně relevantní jednání, které nemůže činit, někdo, kdo není schopen činit právní úkony.

Na počátku devadesátých let patřilo mezi překážky volebního práva ve všech volebních zákonech ještě omezení způsobilosti k právním úkonům. To definuje § 10 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb.: *„Jestliže fyzická osoba pro duševní poruchu, která není jen přechodná, anebo pro nadměrné požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků či jedů je schopna činit jen některé právní úkony, soud její způsobilost k právním úkonům omezí a rozsah omezení v rozhodnutí určí.“*

Pokud soud výslovně neurčil, že rozsah omezení se týká také volebního práva, tyto osoby mohly své volební právo plně realizovat. Když omezení zahrnovalo i výkon volebního práva, byla tak vytvořena de facto další překážka výkonu volebního práva. Ustanovení § 10 bylo chápáno jako speciální norma k volebním zákonům, které jmenovaly jednotlivé překážky výkonu volebního práva. Závěrem můžeme konstatovat, že omezení způsobilosti k právním

úkonům nepředstavovalo překážku volebního práva, v konkrétním případě překážkou být mohlo, pokud to výslovně uvede soud v rozsahu daného omezení.

2.2. Omezení svéprávnosti:

Od 1. ledna 2014 zákon č. 89/2012 Sb.⁶⁵ nahradil institut zbavení způsobilosti k právním úkonům novým institutem, kterým bylo omezení svéprávnosti. Dne 7. dubna 2014 nabyl účinnost zákon č. 58/2014 Sb., který změnil terminologii ve volebních zákonech. Došlo ke změně překážky výkonu volebního práva ze zbavení způsobilosti k právním úkonům na omezení svéprávnosti. Zákon uvádí, že rozsah omezení je pouze takový, v jakém člověk není schopen, kvůli duševní poruše, která není přechodná, schopný právně jednat. Soud určí i rozsah v jakém způsobilost samostatně právně jednat omezil.⁶⁶

Omezení svéprávnosti musí být pouze v zájmu člověka, tato osoba musí být zhlédnuta a individuálně posouzena. Velmi důležitý je také stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Svéprávnost může být omezena pouze, pokud by osobě hrozila závažná újma a nestačí méně omezující opatření. Problém vyvstává, pokud je v rámci omezení svéprávnosti omezen také výkon volebního práva. V předchozí kapitole, která se týkala volebního práva, jsem poukazovala na fakt, že toto právo má každá osoba po splnění určitých podmínek (věk), tímto právem disponuje, nikdo jí ho nemůže zbavit, ani v jeho realizaci omezit.

Omezení svéprávnosti ve výkonu volebního práva tuto skutečnost, jako by nerespektovalo. Jedná se o velmi citelný zásah do práv člověka, a proto by tento zásah měl být, co nejvíce v souladu se stavem daného jedince a toto omezení by nemělo být nad rámec schopností posuzované osoby. Tento fakt i po přijetí stanoviska, které níže rozebírám je i nadále přehlížen, po přijetí stanoviska se změnilo pouze to, že soud musí výslovně uvést, že výkon volebního práva je dané osobě omezen a soudce se musí zabývat tímto problémem, protože dříve docházelo k tomu, že soudce omezil osobu ve svéprávnosti a bral jako samozřejmé, že je osoba omezena i ve výkonu volebního práva.

Pro osoby, kterých se toto omezení týká je zcela diskriminační, aby jim nebylo umožněno realizovat své právo, které je omezeno v rámci omezení svéprávnosti, protože zde se uvádí, že důvodem je například to, že by si osoba mohla způsobit svým jednáním újmu, tento

⁶⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ § 57 odst.1 Zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

„Soud může omezit svéprávnost člověka v rozsahu, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat, a vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil.“

problém u volebního práva odpadá, další problém je, že neexistuje příslušná právní úprava a pokud Česká republika ratifikovala Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, která osobám se zdravotním postižením zaručuje účast na politickém životě, tak není možné, aby nerespektovala mezinárodní smlouvu, která má dle čl. 10 Ústavy přednost a tento fakt obcházela.

Tento problém má hned několik rovin: první je určitě to, že spojení překážky ve výkonu volebního práva a institutu omezení svéprávnosti je učiněno pouze poznámkou pod čarou, která nemá žádný normativní význam. Druhým problémem je absence právní úpravy. Ano poznámka pod čarou, ani úprava volebních zákonů, o.z. nebo z.ř.s. neposkytují návod, jak pochopit rozdíl mezi omezením svéprávnosti ve výkonu volebního práva a omezením svéprávnosti.

Neuvádí ani jaký vztah je mezi těmito instituty, ani jak zkoumat potřebu posuzovaného omezit ve výkonu volebního práva. Třetím problémem je rozlišení soukromého a veřejného práva, tedy § 1 odst.1 o.z., které uvádí, že uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování veřejného práva. V tomto případě je institut svéprávnosti a jejího omezení soukromoprávní, ale volební zákony obsahují úpravu veřejnoprávní. Otázkou je, jak postupovat při situaci, kdy dochází k prolínání těchto dvou oblastí při omezení svéprávnosti ve výkonu volebního práva.

Tyto problémy se začaly projevovat i v rozhodování soudců o omezení svéprávnosti. Soudci se začali dělit podle toho, jak odpovídají na otázku, zda může soud při omezení svéprávnosti, omezit i svéprávnost pro výkon volebního práva. Ti, kteří souhlasí se dále dělí podle toho, zda na omezení lze aplikovat kritéria v o.z., nebo zda je nutné nalézt jiná kritéria, která jsou v zájmu společnosti, aby mohly volit pouze osoby, které chápou význam voleb a racionálně v nich rozhodli. Taková kritéria neobsahuje žádný právní předpis. Tyto rozdíly způsobují nejednotnost judikatury.

Nejvyšší soud se rozhodl, že přijme stanovisko, kterým by došlo ke sjednocení postupu soudců. Vznikly tak dva návrhy, které však byly naprosto protichůdné. Autorem prvního byl předseda senátu Pavel Vrcha a autorem druhého byl předseda Občanskoprávního a obchodního kolegia Vladimír Kůrka.

Pavel Vrcha ve svém stanovisku zastával názor, že soudy nemají pravomoc rozhodovat o omezení svéprávnosti ve výkonu volebního práva. Protože už nelze vycházet z nálezu ÚS ze dne 12.7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 3102/08, protože jeho cílem bylo napravit ústavněprávní deficit výkladu překážek volebního práva.

Vladimír Kůrka ve svém stanovisku uvádí, že soudy mohou rozhodovat v rámci omezení svéprávnosti i o omezení svéprávnosti ve výkonu volebního práva. Dle jeho názoru jsou závěry z nálezu ÚS ze dne 12.7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 3102/08 i nadále použitelné.

Na zasedání Občanskoprávního a obchodního kolegia dne 11.1.2017 nebylo přijato žádné stanovisko, protože ani jedno stanovisko nezískalo dostatečnou podporu.

Již 15.2.2017. bylo přijato stanovisko Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.

NS

15.2.2017

Stanovisko k omezení svéprávnosti ve vztahu k volebnímu právu

Cpjn 23/2016

Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k omezení svéprávnosti ve vztahu k volebnímu právu. Výsledkem je, že v řízení o omezení svéprávnosti může soud omezit i výkon volebního práva osoby. Toto omezení musí však být výslovně výrokem uvedeno v soudním rozhodnutí.

Z podkladů, které napomáhaly k přijetí stanoviska je patrné, že docházelo k rozdílné rozhodovací praxi soudů v omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva. Soudní rozhodnutí se lišila například i v samotné formulaci, která nebyla jednotná, kdy v jednom rozhodnutí je uvedeno, že posuzovaný/á „není schopen volit a být volen ve volbách“ v dalším rozhodnutí je formulace zcela odlišná a to, že „není způsobilý vykonávat volební právo. Již z těchto odlišností je patrné, že samotné omezení svéprávnosti ve vztahu k výkonu volebního práva je problematické, protože není jasně upraveno a dochází k nejednotnému postupu.

Co se týká rozhodné právní úpravy pro toto stanovisko tak v oblasti ústavního práva se odkazuje na Listinu.

„7. Podle článku 21 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) je volební právo všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon.

8. Dle článku 2 odst. 2 Listiny lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.“

Pokud se tedy podíváme na obě tato ustanovení, tak výkon volebního práva by bylo možné omezit pouze za předpokladu, že by existovala konkrétní právní úprava, která by upravovala toto možné omezení. V prvním ustanovení je výslovně uvedeno, že podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon, v druhém se odkazuje na to, že státní moc lze uplatňovat

způsobem, který stanoví zákon. Tato ustanovení tedy odkazují na jakýsi zákon, který však neexistuje. Tudiž postrádáme právní úpravu tohoto omezení.

Dalším problémem může být i fakt, že institut omezení svéprávnosti je užíván k regulaci v oblasti soukromoprávní nikoli veřejnoprávní. V komentáři k občanskému zákoníku⁶⁷ je uvedeno: „*Omezení svéprávnosti se dotýká prvotněsoukromých (NS 30 Cdo 677/2010), nikoliv automaticky i veřejných práv člověka (Pl. ÚS 43/10, srov. s § 1 až 3). Přesto soud může výjimečně v rámci omezení svéprávnosti rozhodnout i o nezpůsobilosti člověka k výkonu některého veřejného práva (např. práva volit). Ale jen tehdy, když by jiný postup byl ve zjevném rozporu s účelem takového práva (např. člověk není schopen ani v základu pochopit smysl, účel a důsledky voleb - IV. ÚS 3102/08).*“

Bod dvanáct stanoviska odkazuje na §55 o.z. „*12. Podle § 55 o. z. lze k omezení svéprávnosti přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti (odstavec 1). Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření (odstavec 2).*“

V případě, že se podíváme detailněji na toto ustanovení, tak jsou dvě otázky, na které je důležité si odpovědět. První z nich je, co je „zájem člověka“ a druhá je jaká „závažná újma“ by voliči hrozila? Z praxe ve státech jako je Nizozemí, Rakousko, Švédsko je zřejmé, že osoby se zdravotním postižením vykonávají své aktivní i pasivní volební právo a není nijak dotčen jejich zájem, ani si nezpůsobují závažnou újmu.⁶⁸ Tento paragraf je v rozporu i s článkem 29⁶⁹ Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.⁷⁰ Ten osobám se zdravotním postižením zaručuje aktivní i pasivní volební právo. Protože se jedná o ratifikovanou mezinárodní smlouvu, tak dle čl.10 Ústavy⁷¹ má tato smlouva přednost, protože dochází k rozporu mezi ní a vnitrostátním právním předpisem v tomto případě § 55 o.z

⁶⁷Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654), Wolters Kluwer, Cit z Nové ASPI

⁶⁸ Quip, SPMP, LLP, Jak to vypadá s volebním právem lidí s postižením [online].kvalitavpraxi.cz, 22.červenec 2017 [cit. 27. března 2020]. Dostupné na <<https://www.kvalitavpraxi.cz/aktuality/ochrana-prav/jak-to-vypada-s-volebnim-pravem-lidi-s-postizenim/>>.

⁶⁹ „Článek 29 Účast na politickém a veřejném životě

Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, zaručí osobám se zdravotním postižením politická práva a příležitost užívat tato práva na rovnoprávném základě s ostatními, a zavazují se:

a) zajistit, aby se osoby se zdravotním postižením mohly účinně a plně, na rovnoprávném základě s ostatními, podílet na politickém a veřejném životě, přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců, včetně práva a možnosti volit a být volen,.....“

⁷⁰Sdělení č. 10/2010 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

⁷¹ Článek10 zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Je nutné se také zabývat volebními zákony na které stanovisko odkazuje. V bodě devatenáct je popsáno omezení svéprávnosti jako překážka výkonu volebního práva. „19. Podle § 2 písm. b) zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 58/2014 Sb., účinném od 7. 4. 2014, je překážkou ve výkonu volebního práva omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva (s poznámkou pod čarou odkazem na § 55 až 65 o. z.).“

Současné volební zákony vycházejí z toho, že omezení svéprávnosti člověka ve výkonu volebního práva, kterou omezí soud je překážkou výkonu volebního práva. Má však soud příslušný právní předpis, který by ho opravňoval k takovému zásahu do veřejných práv člověka. V každé demokratické společnosti by měla být upřednostňována ochrana ústavních práv, kterým je i zcela nepochybně volební právo.

Na závěr mého kritického postoje k celému stanovisku bych chtěla ještě upozornit, že osoby se zdravotním postižením jsou jako jediní podrobováni složitým procesem, aby mohly realizovat své volební právo. Nikdo jiný takovému procesu vystavován není, což může působit značně diskriminačně. Dle mého názoru, pokud nebude existovat příslušná právní úprava, nemají soudy pravomoc, aby osoby v rámci omezení svéprávnosti omezily i ve výkonu volebního práva, což se však v současné době děje.

V lednu tohoto roku se obnovila diskuse na toto téma, kdy ministerstvo vnitra navrhovalo novelu zákona o správě voleb. Dle této novely by soudy nemohly odebírat volební právo psychicky nemocným nebo mentálně postiženým. „*Voličům se zdravotním postižením (ale nejen jim) také zákon umožní opatřit si hlasovací lístky u obecního úřadu předem, aby se mohli na hlasování v klidu připravit a nemuseli se potýkat s hlasovacím lístkem až ve volební místnosti.*“⁷² Proti tomuto kroku je celá řada expertů a prezidentská kancelář.⁷³

3. Další možné případy omezení volebního práva:

3.1. Věková hranice pro aktivní volební právo České republiky:

I když by se zdálo, že stanovení věkové hranice je zcela bezproblémové a nelze vůbec pomýšlet, že by se mohlo jednat o omezení volebního práva opak je pravdou. Musíme se však

⁷² Cit. z Důvodové zprávy 136/19 Návrh zákona o správě voleb, 11s.

⁷³ SEDLÁČEK, Jan. To není apríl. Budou mentálně postižení smět volit? Pozor, toto se chystá [online]. parlamentnilisty.cz, 22.ledna 2020[cit. 19. března 2020]. Dostupné na <<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/To-neni-april-Budou-mentalne-postizeni-smet-volit-Pozor-toto-se-chysta-610939>>.

zaměřit na jeho právní zakotvení, protože zde se nachází celý problém, na který chci upozornit. Dalším velmi diskutovaným tématem je snížení věkové hranice aktivního volebního práva v České republice z nynějších 18 let na 16 let.

Stanovení věkové hranice je zakotveno jak pro aktivní i pasivní volební právo až v samotných volebních zákonech nikoliv v ústavě. Tím pádem dosažením věkové hranice není podmínka pro výkon volebního práva, ale nabytí tohoto práva. V tomto případě je zákonodárce nad rámcem ustanovení, protože ustanovení mu umožňuje stanovit podmínky výkonu volebního práva, ale ne podmínky pro nabytí tohoto práva. Na tento problém upozornil ve své knize Jan Filip.⁷⁴

A teď již k samotné věkové hranici pro aktivní volební právo. Tato hranice je stanovena v jednotlivých volebních zákonech. Můžeme si připomenou, že aktivní volební právo, tedy právo volit mají všichni občané, kteří dosáhli 18 let. Diskutabilní je, ale proč právě takový věk je potřeba k realizaci tohoto politického práva? Nejedná se o jeho omezení? V České republice existují návrhy, které by tuto hranici snížily na 16 let.

Existují určité předpoklady, která mají vztah ke stanovení této hranice. Jedním z těchto předpokladů je trestní odpovědnost, která je stanovena na 15 let. Ve vztahu k volebnímu právu je zvláštní, že mladistvý je trestně odpovědný za své činy, ale volební právo mu nenáleží. Dle mého názoru by tato hranice měla být stejná. Dalším předpokladem je zletilost.⁷⁵

V roce 2019 Vít Rakušan (STAN) představil svůj návrh na snížení věkové hranice. V jeho návrhu by tato hranice měla být snížena na 16 let. Tento věk je odůvodňován tím, že v současné době lidé dospívají daleko rychleji a také, že i v českých zákonech se s mladými lidmi od 15 let nezachází jako s dětmi, jak jsem uvedla trestní odpovědnost je od 15 let. Dle Rakušana by došlo nejprve k vyzkoušení na volbách do obecních zastupitelstev, protože to je pro mladistvé nejbližší prostředí, které důkladně znají a mohou tak projevit svůj názor v místě, jehož problémy jsou jim známy. Jednalo by se zhruba o 2,17 % obyvatelstva, což představuje zhruba 180 tisíc voličů.

⁷⁴ FILIP, Jan. *Základní otázky volebního práva v ČSFR*. Brno: Masarykova univerzita, 1992, 269 s..

⁷⁵ § 30 a § 31 Zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

„§30

(1) Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabyvá dovršením osmnáctého roku věku.

(2) Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabyvá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

§ 31

Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plně svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.“

Odpůrci této změny tvrdí, že šestnáctiletý člověk, ještě není dostatečně vyspělý. Odkazují na skutečnost, že těmto lidem není povoleno například požívat alkohol, řídit auto, a proto by neměli mít právo volit.

Hranice 18 let není přirozená hranice, jedná se spíše o postupným vývojem dosažené meze, která se měnila v průběhu historie a měla by se přizpůsobovat vývoji společnosti. V současnosti je čím dál více mladých, kteří se aktivně zajímají o politiku a velmi často mají lepší přehled o dané problematice než dospělí. V Rakousku se tato hranice snížila zhruba před deseti lety. Ve Skotsku je šestnáctiletým dovoleno účastnit se referenda. Tyto změny nijak zásadně neovlivnily politiku.⁷⁶

Tento návrh se však v České republice nesetkal s úspěchem a vláda ho zásadně odmítla. Jedním z důvodů bylo to, že poslanci STAN podle Ministerstva vnitra nepředložili také analýzu, která by popisovala, co by tato změna způsobila. Také neodhadly kolika osob by se to týkalo a proč by tyto osoby mohly volit pouze v obecních volbách. Vládě se nelíbila argumentace, že vyspělost 16leté osoby stačí pouze pro volby do obecních zastupitelstev a nikoli do zastupitelstev krajů.⁷⁷

3.2. Omezení volitelnosti státních úředníků a policistů:

3.2.1. Ahmed a ostatní proti Spojenému království:⁷⁸

V tomto případě byla řešena situace, která se stala ve Spojeném království, poté co byla za vlády Margaret Thatcherová uveřejněna zpráva Widdicombova výboru. Byla v ní rozebrána role představitelů a úředníků místních samosprávních rad a jedním z jejích hlavních závěrů bylo, že mezi charakteristiky těchto funkcionářů by měla patřit nezávislost na stranické politice. Tento požadavek byl přijat v novém zákoně o místních správních radách a místním bydlení, v němž byla ministru životního prostředí přiznána pravomoc omezit vyhláškou politické aktivity místních úředníků.

Tato vyhláška byla vydána v roce 1990 a stanovila tři skupiny místních úředníků definované výši platu a postavením-celkem to bylo asi 47 tisíc úředníků. Těmto osobám bylo zakázáno kandidovat ve volbách do Dolní sněmovny, EP a místních samospráv a také zastávat

⁷⁶ REDAKCE, ČERNÁ A BÍLÁ: Mají volit už šestnáctiletí? [online] benesovsky.denik.cz, 1.května 2019, [cit. 9. února 2020], Dostupné na <<https://benesovsky.denik.cz/cerna-a-bila/cerna-a-bila-maji-volit-uz-sestnactileti-20190429.html>>

⁷⁷ ČTK, Volební právo od 16 let vláda smetla [online]. moneymag.cz, 20. května 2019 [cit. 6. února 2020]. Dostupné na <<https://moneymag.cz/aktuality/12345-volebni-pravo-od-16-let-vlada-smetla>>

⁷⁸ Rozsudek ESLP Ahmed a ostatní proti Spojenému království ze dne 2.9.1998, stížnost č. 22954/93

funkce v politických stranách a vyjadřovat se písemnými či uměleckými projevy ve prospěch politické strany.

Čtveřice stěžovatelů spadala do této vyhlášky. Spolu se svými odbory napadla nejdříve u vnitrostátních soudů a poté u EKLP, která potvrdila, že došlo k porušení článku 10. Úmluvy. Poté byla věc předána ESLP, který konstatoval, že vyhláška byla vydána na základě zákona a sledovala legitimní účel ochrany práv jak voličů, tak úředníků, a to zejména práva na efektivní demokracii na místní úrovni, přičemž demokracie je dle soudu „základní charakteristikou evropského veřejného pořádku“ a musí být aplikována na národní, tak i na místní úrovni už k rozsahu pravomocí místních samospráv. Většina soudců konstatovala, že toto omezení pasivního volebního práva bylo nezbytné. Navíc se jednalo asi o 2 % místních úředníků.

3.2.2. Rekvényi proti Maďarsku-omezení pasivního volebního práva policistů:

V tomto případě se jedná o omezení pasivního volebního práva příslušníků policie, ozbrojených sil a tajných služeb. Kde velký senát ESLP zaujal obdobný přístup jako u Ahmed spolu s ostatními proti Spojenému království.

Zde byl problémem zákaz v ústavě, který zakazoval příslušníkům ozbrojených sil, policie a tajných služeb účastnit se jakýchkoliv aktivit politických stran. Vyhláška, která obsahovala podrobnosti omezení, zakazovala důstojníkům policie, aby kandidovali ve volbách dříve jak 60 dní po propuštění ze služby. EKLP shledala, že stížnost stěžovatele je odůvodněná. Stěžovatel uváděl, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy, spočívající v tom, že jako generální tajemník nezávislých policejních odborů nemohl ve volbách kandidovat.

Velký senát ESLP akceptoval tvrzení vlády, že ústavní zákaz byl odůvodněn i tím, že policie byla v době komunismu nástrojem politické moci. Konkrétně pak uvedl: „*Policejní síly jsou jistě ve službách státu. Veřejnost je proto oprávněna očekávat, že při jednání s ní je konfrontována s politicky neutrálními úředníky, kteří nemají žádné politické vazby. ... Podle Soudu je snaha zajistit, že klíčová role policie ve společnosti nebude kompromitována narušením politické neutrality jejich funkcionářů, souladná s demokratickými principy. Tato snaha má zvláštní význam v Maďarsku vzhledem k jeho zkušenosti s totalitním režimem, který ve značné míře spoléhal na intenzivní propojení policejních sil s vládnoucí stranou.*“⁷⁹

Dle mého názoru v u obou rozsudků zcela popřena svobody vyjadřování a názoru lidu. Státy zde odkazují na to, že se jedná o snahu zajistit rovnost mezi kandidáty.

⁷⁹ Rozsudek velkého senátu ESLP Rekvényi proti Maďarsku ze dne 20.5. 1999 , stížnost č. 25390/94

„ČLÁNEK 3

Právo na svobodné volby

Vysoké smluvní strany se zavazují konat v rozumných intervalech svobodné volby s tajným hlasováním za podmínek, které zajistí svobodné vyjádření názorů lidu při volbě zákonodárního sboru.“

Toto je obsaženo v článku 3. Protokolu č. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Pokud se podíváme na poslední větu souvětí, zjistíme, že v obou případech nedochází k respektování tohoto ustanovení. Jenže pro ESLP jen toto jakýmsi můstkem, kterým ESLP argumentuje. Protože podobný vliv může nastat i v soukromém sektoru.⁸⁰

3.3. Volební právo vězňů:

Článek 21 odstavec 3. Listiny základních práv a svobod je základním pramenem, který garantuje volební právo i vězňům a definuje, že volební právo je všeobecné, rovné a vykonává se tajným hlasováním. Na mezinárodní úrovni můžeme citovat článek 25 nebo článek 3 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod: *„Vysoké smluvní strany se zavazují konat v rozumných intervalech svobodné volby s tajným hlasováním za podmínek, které zajistí svobodné vyjádření názorů lidu při volbě zákonodárního sboru.“*⁸¹ Dalším právním předpisem je také Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a jeho článek 25.

Velmi důležitým je v této věci také judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve věci Hirst vs. Spojené království:

*„Omezení práv zaručených Úmluvou v případě osob vykonávajících trest odnětí svobody musí být ospravedlnitelné, zpravidla bezpečnostními požadavky, zejména z důvodu předcházení trestným činům a ochrany pořádku, což nevyhnutelně vyplývá z okolností odnětí svobody. **Je vyloučeno, aby byl vězeň zbaven práv, která mu zaručuje Úmluva, pouze z toho důvodu, že byl odsouzen a nachází se ve výkonu trestu.** Tato norma tolerance však nebrání demokratické společnosti v opatření, která ji mají chránit před činností směřující k potlačení práv a svobod zakotvených v Úmluvě.*

Přestože Evropský soud pro lidská práva odmítá myšlenku, že by odnětí svobody na základě odsuzujícího rozsudku mělo vyvolávat ztrátu jiných práv než práva na svobodu, a že možnost volit je výsada, nikoli právo, připouští současně, že zákaz volit pro osoby vykonávající trest odnětí svobody není sám o sobě neslučitelný s čl. 3 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

⁸⁰ MOLEK, Pavel a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006, 60-62 s.

⁸¹ Článek 3. Protokolu č. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv

Sporné omezení výkonu volebního práva nesmí zasahovat do samé podstaty dotčených práv a zbavovat je jejich účinnosti, musí sledovat legitimní cíl a použité prostředky se nesmí jevit jako nepřiměřené. Žádná z překážek především nesmí být na překážku svobodnému vyjádření názorů lidu při volbě zákonodárného sboru, tyto podmínky tedy musejí zejména zachovávat celistvost a účinnost volebního procesu, který má prostřednictvím všeobecného hlasování vyjavit vůli lidu.“⁸²

Jednotlivé zákony daného státu mohou stanovit překážky výkonu volebního práva. Zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů v § 4 odst. 2 písm. a stanoví překážku výkonu volebního práva: „*zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody*“.⁸³ Stejně tomu je také v Zákoně o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů⁸⁴. Jedná se však pouze o osoby omezené na osobní svobodě z důvodu výkonu trestu odnětí svobody, což není stejná situace, jako kdyby tyto osoby byly odsouzeny k trestu odnětí svobody. Proto se jedná pouze o osoby obviněné ne odsouzené.

Samotné omezení můžeme spatřovat ve faktu, volební právo vězňů není považováno za automatické, tyto osoby mohou volbu odmítnou, ale nepostačí to, že se k volbám nedostaví. Před volebními dny obdrží dotazník, kde musí napsat, zda volit chtějí nebo ne a tento dotazník musí podepsat. Dle mého názoru, by mělo být umožněno, aby i vězni realizovali toto své právo stejně jako ostatní občané a nemuseli výslovně uvádět, že volit chtějí.⁸⁵

*„A kdo může volit ve vazební věznici? V komunálních volbách mohou volit obvinění, kteří mají trvalý pobyt ve volebním okrsku, ve kterém se věznice nachází. Odsouzení v komunálních volbách volit nemohou.“*⁸⁶

Existují však státy, kde jsou osoby odsouzené k trestu odnětí svobody zbaveny tohoto práva, které je v České republice projevem demokracie. Ve Spojených státech amerických je zcela běžné, že vězni jsou zbaveni volebního práva. Liší se to však stát od státu, někde po odpykání trestu, je právo opět přiznáno, někde ne. Velkým zastáncem neomezování volebního práva vězňů v USA je kandidát na prezidenta Bernie Sanders. Ten se pro USA Today na toto

⁸² Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Hirst proti Spojenému království (č. 2) ze dne 6. 10. 2005 (J-ESLP č. 358/2005) citováno podle KLÍMA, Karel et al. Komentář k Ústavě a Listině. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009

⁸³ Zákon č. 130/2000 Sb. Zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁴ Zákon č. 491/2001 Sb. Zákon o volbách do zastupitelstev obcí, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵ PATRIK, Volební právo vězňů za zdmí vězení [online]zijasnesne.cz, 5. března 2018 [cit. 10. března 2020]. Dostupné na <<https://zijasnesne.cz/volebni-pravo-za-zdmi-vezeni/>>

⁸⁶ KOPECKÝ, Tomáš. O volby byl zájem i v teplické vazební věznici, svůj hlas odevzdalo 16 lidí [online]. sever.rozhlas.cz, 6. října 2018 [cit. 26. února 2020]. Dostupné na <<https://sever.rozhlas.cz/o-volby-byl-zajem-i-v-teplicke-vazebni-veznici-svuj-hlas-odevzdalo-16-lidi-7634385>>

téma vyjádřil: „*Pokud opravdu chceme být demokratickou zemí, musíme pevně stanovit volební právo jako nezczizitelný a všeobecný princip pro všechny americké občany nad osmnáct let. Tečka,*“ *píše senátor Sanders ve svém komentáři. Ten vyšel s komickým titulkem „Každý si zaslouží volební právo, i zločinci jako Paul Manafort a Michael Cohen“.*⁸⁷

Velmi zajímavá situace nastala ve Velké Británii na konci roku 2012. Britský premiér David Cameron odmítal respektovat rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, který rozhodl, že Velká Británie musí vrátit volební právo vězňům. Zákon o zastoupení lidu z roku 1983 obsahuje ustanovení, že vězňům je odebráno volební právo. Toto napadl ve výše uvedeném rozsudku v roce 2005 John Hirst. Evropský soud pro lidský práva judikoval, že došlo k porušení lidských práv. V roce 2011 tuto otázku projednával britský parlament, ale že zhruba více než šesti set poslanců souhlasilo pouze 22 s rozhodnutím Evropského soudu. Premiér Cameron, ale na podzim roku 2012 pobouřil svým vyjádřením, že je mu fyzicky špatně z toho, že by britští vězni získali volební právo. Štrasburk uložil britské vládě, aby se k situaci vyjádřila a rozhodla, jak bude štrasburský rozsudek implementovat.⁸⁸

Cameron se vyjádřil v celé věci tak, že vězni nemají mít volební právo. *Na tuto situaci zareagoval bývalý ministr spravedlnosti a poslanec Konzervativců Nick Herbert, který uvedl: „Neměli bychom soudu vzdorovat, měli bychom se z jeho vlivu vymanit úplně.“*⁸⁹

⁸⁷ SCHNEIDER, Matěj. Volební právo pro vězně je projev demokracie [online].a2larm.cz,7.října 2019[cit.10. února 2020]. Dostupné na <<https://a2larm.cz/2019/05/volebni-pravo-pro-vezne-je-projev-demokracie/>>.

⁸⁸ ČTK, deník.cz Britský premiér Cameron nedovolí vězňům volit [online]. deník.cz, 24.října 2012 [cit. 25.ledna 2020].Dostupné na <https://www.denik.cz/ze_sveta/britsky-premier-cameron-nedovoli-veznum-volit-20121024.html>.

⁸⁹ PÍTROVÁ, Mariana. Mají vězni právo volit? Londýn říká ne [online].euroskop.cz, 16. prosince 2012 [cit. 28. října 2019] Dostupné na< <https://www.euroskop.cz/9003/21687/clanek/maji-vezni-pravo-volit-londyn-rika-ne/>>.

Závěr

Právo, které je projevem demokratické společnosti, umožňující lidem buď přímo nebo prostřednictvím volených zástupců účastnit se na správě veřejných věcí v pravidelně se konajících volbách. Založeno na principech všeobecnosti, rovnosti, přímosti, tajného hlasování, svobodné volby a zásady poměrného zastoupení a většinového systému. Je zakotveno v Listině základních práv a svobod, a také v mnoha mezinárodních dokumentech. V historii bylo výsadou pouze určitých skupin osob. Tyto osoby tímto právem disponovaly např. podle pohlaví, majetku. Ostatním nebylo vůbec umožněno, aby ho realizovali.

Pokud se podíváme do současnosti, tak po dosažení určitého věku náleží toto právo všem osobám bez rozdílu pohlaví nebo majetku. Což je podstatná změna oproti historii. Problémem je ale fakt, že i když tímto právem disponují všichni občané daného státu, tak ne všem je umožněno, aby toto své právo mohli svobodně a bez jakýchkoli omezení realizovat.

Mnohá omezení jsou dle mého názoru diskutabilní jako například věková hranice pro aktivní volební právo v České republice, část je zcela zbytečná a v některých můžeme spatřovat i určitou nezákonnost. Případem nezákonnosti je dle mého názoru omezení výkonu volebního práva v rámci omezení svéprávnosti. Tento proces je upraven v občanském zákoníku. Právní úprava, která by upravovala tento problém zcela chybí. Prvním problémem je to, že volební právo je právem veřejným a proces omezení svéprávnosti omezuje osobu ve výkonu práv soukromých. § 55 odst. 2 o.z. uvádí, že svéprávnost člověka má být omezena pouze, že by osobě hrozila závažná újma. Jakou újmu si však může způsobit člověk tím, že realizuje své volební právo? Žádnou. Nejdůležitější je však to, že Česká republika ratifikovala Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, která zakotvuje právo se podílet na politickém životě a dle článku 10 Ústavy má tedy tato smlouva aplikační přednost před občanským zákoníkem, protože dochází k rozporu mezi těmito právními předpisy. V tomto případě tedy lze mluvit o porušení mezinárodní smlouvy a i o určité míře diskriminace, protože tyto osoby jsou podrobovány jakémusi testu, zda volbám rozumí. Což u nikoho jiného praktikováno není.

U věkové hranice pro aktivní volební právo v České republice je velmi diskutabilní proč právě od 18 let mohou občané toto právo realizovat. Problémem je opět právní zakotvení, protože stanovení věkové hranice je až v samotných volebních zákonech a nikoli v ústavě. Tím pádem dochází k tomu, že zákonodárce stanovuje podmínky výkonu volebního práva, ale ne podmínky pro nabytí. Další věcí, která je v centru diskusí, je proč právě hranice 18 let, když trestní odpovědnost je od 15 let, osoby tedy odpovídají za své činy, ale voleb se účastnit

nemohou. Měly by mít možnost se voleb účastnit jako ostatní lidé. V České republice je snaha tuto hranici posunout na 16 let, což je adekvátní, protože někteří mladí lidé mají daleko větší přehled o politickém dění, než např. osoby, kterým je 50 let a jednalo by se zhruba o 2,2 % obyvatel a umožnilo by to se mladým lidem, které politika zajímá, aby se mohli aktivně zapojit.

Co se týká omezení volitelnosti státních úředníků a policistů, tak obě tato omezení jsou dle mého názoru značně diskriminační. V případě omezení volebního práva u státních úředníků, bylo argumentováno tím, že těmto úředníkům by měla patřit nezávislost na stranické politice. Tento požadavek byl dokonce přijat v novém zákoně. Tyto osoby byly dokonce rozděleny do tří skupin podle výše platu a postavení. Bylo jim zakázáno kandidovat do Dolní sněmovny, EP a místních samospráv, také jim bylo zakázáno projevovat se ve prospěch politické strany.

Nejen, že je zde zcela popřena svoboda projevu, lidé jsou rozdělováni podle majetku a postavení jako tomu bylo zhruba před sto lety, tak je zde zcela popíráno volební právo, které má být projevem demokratické společnosti. Je až neuvěřitelné, že k takové situaci došlo v roce 1990 ve Spojeném království. Stejně tomu bylo i v Maďarsku, kde došlo k omezení pasivního volebního práva policistů, příslušníků ozbrojených sil a tajných služeb. Tuto stížnost Velký senát ESLP odmítl s tím, že tvrzení vlády je opodstatněné, protože policejní síly pracují ve službách státu a veřejnost má tedy jednat s neutrálními úředníky.

Volební právo vězňů není omezováno přímo zákonem, ale např. v České republice, pokud vězeň chce hlasovat ve volbách, tak musí několik dní předem, vyplnit dotazník o tom, že bude volit. V tomto případě i když všechny osoby toto právo mají, tak musí dá se říci, žádat, aby ho mohli realizovat. V USA jsou vězni toho práva zbaveni, což zcela porušuje principy demokratické společnosti.

Seznam použité literatury

Monografie:

MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 613 s. Lidská práva.

ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]*. Praha: Linde, 2008, 191 s.

WAGNEROVÁ, Eliška, Vojtěch ŠIMÍČEK, Tomáš LANGÁŠEK a Ivo POSPÍŠIL. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, xxv, 906 s. Kodex.

RYCHETSKÝ, Pavel, Tomáš LANGÁŠEK, Tomáš HERC a Petr MLSNA. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, xxv, 1196 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex

MOLEK, Pavel a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006, 331 s.

PODHRÁZKÝ, Milan. *Přehled judikatury ve věcech voleb, referend a politických stran*. Praha: ASPI, 2008, 391 s.

ANTOŠ, Marek a Jan WINTR, ed. *Volby, demokracie, politické svobody*. Praha: Leges, 2010, 224 s. Teoretik

Právní předpisy:

zákon č. 86/1950 Sb. Trestní zákon, ve znění zákona č. 68/1957 Sb.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění zákona ČNR č. 548/1991 Sb.

Zákon č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 152/1994 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev v obcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 130/2000 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev krajů, ve znění pozdějších předpisů
Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 247/1995 Sb., Zákon o volbách do Parlamentu České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 110/1998 Sb., Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Sdělení č. 209/1992 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 275/2012 Sb., Zákon o volbě prezidenta republiky, ve znění pozdějších předpisů

Všeobecné deklarace lidských práv, 1968

Sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů

Listiny základních práv Evropské unie

Smlouva o Evropské unii

Smlouva o fungování Evropské unie

směrnice Rady 93/109 ES ze dne 6.12. 1993

směrnice Rady 2013/1 EU ze dne 20.12.2012

Akt o volbě zastupitelů v Evropském parlamentu ve všeobecných a přímých volbách, který je připojen k rozhodnutí 76/787/ ESUO, EHS, Euratom

Sdělení č. 10/2010 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

Důvodová zpráva 136/19 Návrh zákona o správě voleb

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu USA *Wesberry vs. Saunders* ze dne 17.2.1964, 367 US 1, 17 (1964)

Rozhodnutí výboru pro lidská práva *Landinelli Silva* proti Uruguayi ze dne 8.4. 1981, oznámení č. 34/1978

Nález ÚS ze dne 2.4. 1997 sp. zn. P1. ÚS 25/96

Usnesení ze dne 2.12.2004 sp. zn. Vol 9/2004 NSS

Nález ze dne 2.4. 1997 sp. zn. P1. ÚS 25/96,

Podklady pro koaliční rozhodnutí část korespondenční hlasování Ministerstva vnitra České republiky ze dne 9.4. 2019

Nález ÚS ze dne 21. prosince 1993, sp. zn. P1. ÚS 19/93, vyhlášený pod č. 14/1994 Sb.

Srov. Nález ÚS ze dne 15.5.1996, sp. zn. P1. ÚS 3/96, vyhlášený pod č. 161/1996 Sb.

Rozsudek ESLP ze dne 2. 3. 1987, *Mathieu-Mohin a Clerfay* proti Belgii, č. stížnosti 9267/81

Stanovisko NS Cpjn 23/2016 ze dne 15.2.2017

Rozsudek velkého senátu ESLP *Rekvényi* proti Maďarsku ze dne 20.5. 1999, stížnost č. 253

Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Hirst* proti Spojenému království (č. 2) ze dne 6. 10. 2005 (J-ESLP č. 358/2005) 90/94

Internetové stránky:

Poslanecká Sněmovna Parlamentu České Republiky. Volby do Parlamentu České republiky [Online] psp.cz [Citace: Středa. Říjen 2019.] Dostupné na

<<http://www.psp.cz/docs/texts/elections.html>.>

Quip, SPMP, LLP, Jak to vypadá s volebním právem lidí s postižením [online].

kvalitavpraxi.cz, 22.červenec 2017 [cit. 27. března 2020]. Dostupné na

<<https://www.kvalitavpraxi.cz/aktuality/ochrana-prav/jak-to-vypada-s-volebnim-pravem-lidi-s-postizenim/>>.

SEDLÁČEK, Jan. To není apríl. Budou mentálně postižení smět volit? Pozor, toto se chystá [online]. parlamentnilisty.cz, 22.ledna 2020[cit. 19. března 2020]. Dostupné na

<<https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/To-neni-april-Budou-mentalne-postizeni-smet-volit-Pozor-toto-se-chysta-610939>>.

PATRIK, Volební právo vězňů za zdmi vězení [online]zijaspešne.cz, 5. března 2018 [cit. 10. března 2020]. Dostupné na <<https://zijaspešne.cz/volebni-pravo-za-zdmi-vezeni/>>

KOPECKÝ, Tomáš. O volby byl zájem i v teplické vazební věznici, svůj hlas odevzdalo 16 lidí [online]. sever.rozhlas.cz, 6. října 2018 [cit. 26. února 2020]. Dostupné na

<<https://sever.rozhlas.cz/o-volby-byl-zajem-i-v-teplicke-vazebni-veznici-svuj-hlas-odevzdalo-16-lidi-7634385>>

SCHNEIDER, Matěj. Volební právo pro vězně je projev demokracie [online].

a2larm.cz,7.října 2019[cit.10. února 2020]. Dostupné na <<https://a2larm.cz/2019/05/volebni-pravo-pro-vezne-je-projev-demokracie/>>.

ČTK, deník.cz Britský premiér Cameron nedovolí vězňům volit [online]. deník.cz, 24.října 2012 [cit. 25.ledna 2020]. Dostupné na <https://www.denik.cz/ze_sвета/britsky-premier-cameron-nedovoli-veznum-volit-20121024.html>.

PÍTROVÁ, Mariana. Mají vězni právo volit? Londýn říká ne [online]. euroskep.cz, 16. prosince 2012 [cit. 28. října 2019] Dostupné na<

<https://www.euroskop.cz/9003/21687/clanek/maji-vezni-pravo-volit-londyn-rika-ne/>>.

REDAKCE, ČERNÁ A BÍLÁ: Mají volit už šestnáctiletí? [online] benesovosky.denik.cz, 1.května 2019, [cit. 9. února 2020], Dostupné ne <<https://benesovosky.denik.cz/cerna-a-bila/cerna-a-bila-maji-volit-uz-sestnactileti-20190429.html>>

ČTK, Volební právo od 16 let vláda smetla [online]. moneymag.cz,20. května 2019 [cit. 6. února 2020]. Dostupné na <<https://moneymag.cz/aktuality/12345-volebni-pravo-od-16-let-vlada-smetla>>

Abstrakt a seznam klíčových slov

Bakalářská práce se zabývá možným omezením výkonu volebního práva aktivního i pasivního. Nejprve, ale vysvětluje samotný pojem volebního práva. Přibližuje čtenáři principy, na kterých je založeno. Nedílnou součástí je i kapitola týkající se pramenů, které jsou nejen vnitrostátní, ale i unijní a mezinárodní. Za přispění judikatury jsou uvedeny jednotlivé případy, kdy je toho právo, které je garantováno Listinou omezováno. V případě omezení výkonu volebního práva v rámci omezení svéprávnosti je rozebráno i stanovisko Nejvyššího soudu, který se tímto problémem zaujímal. Snahou je čtenáře seznámit i ne zcela se známými a často přehlíženými případy omezení, které mnozí lidé nepovažují za problematické.

Klíčová slova:

volební právo, všeobecnost, rovnost, přímost, tajné hlasování, svobodné (skutečné volby), zásada poměrného zastoupení a většinový systém, omezení výkonu volebního práva v rámci omezení svéprávnosti, volební právo vězňů, omezení volitelnosti státních úředníků a policistů, věková hranice pro aktivní volební právo v České republice.

The Bachelor's Work deals with possible restrictions on the exercise of the right to vote both active and passive. First, but explains the very concept of the right to vote. It brings the reader closer to the principles on which it is based. The chapter on sources that are not only national, but also EU and international is also an integral part. With the contribution of case law, individual cases are set out where this is a right guaranteed by the Charter. In the case of restrictions on the exercise of the right to vote within the limits of arbitrariness, the position of the Supreme Court, which has taken up this problem, is also dismantled. The effort is also to introduce readers to not entirely familiar and often overlooked cases of restrictions that many people do not find problematic.

Keywords:

The right to vote, universality, equality, directness, secret ballot, free (actual election), the principle of proportional representation and majority system, restrictions on the exercise of the right to vote within the limits of autonomy, the right to vote for prisoners, restrictions on the electability of civil servants and police officers, the age limit for active suffrage in the Czech Republic.